

Cichocka, Agata

"Marks, Engels, Lenin o prasie", Kraków 1987 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Prasy Polskiej 27/2, 127-128

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i poglądy pobudza do refleksji, jak płynna była granica między rozsądną i konstruktywną współpracą z zaborcą dla dobra Polski i Polaków a kolaboracją i służalstwem.

Zbigniew Anculewicz

Marks, Engels, Lenin o prasie, Kraków 1987, ss. 320*.

Omawiane wydanie wyboru tekstów Karola Marksa, Fryderyka Engelsa i Włodzimierza Lenina o prasie zostało poprzedzone dwiema publikacjami. Pierwsza z nich: *Lenin o prasie*, wydana w 1970 r., opatrzona nader ciekawym i rzeczowym wstępem dokonującej wyboru Ireny Tetelowskiej, zawierała pełniejszy niż w omawianym wydaniu wybór tekstów Lenina, szerzej potraktowane przypisy, skorowidz czasopism z objaśnieniami oraz wykaz ważniejszych terminów z tekstów W. I. Lenina.

Następne, bardziej jednak popularne, było wydawnictwo Interpresu z 1970 r., zatytułowane *Lenin — prasa*. Ta albumowa publikacja, zawierająca oprócz wybranych tekstów także materiał ilustracyjny i kalendarium wydarzeń, miała charakter okolicznościowy z okazji setnej rocznicy urodzin W. I. Lenina.

Przypominając wcześniejsze publikacje, należy podkreślić wagę obecnie wydanej pozycji, dzięki której czytelnik po raz pierwszy dostaje do ręki główne teksty trzech teoretyków socjalizmu na temat prasy. Dzięki przejrzystemu układowi zainteresowani mogą bez trudu ukierunkować swoje poszukiwania.

Nota od wydawcy niezbyt trafnie eksponuje jako adresatów omawianego zbioru głównie dziennikarzy. Jakkolwiek pozycja ta wydana została w serii „Biblioteka Dziennikarza”, Tomasz Goban-Klas, dokonujący wyboru autor wstępu i opracowania, bardziej uniwersalnie i interdyscyplinarnie ujął potrzebę znajomości poglądów K. Marksa, F. Engelsa i W. I. Lenina jako teoretyków wiedzy o prasie i dziennikarstwie. Zwykłym truizmem jest twierdzenie, że bez znajomości tych poglądów uboższy byłby warsztat socjalistycznego dziennikarza, prasoznawcy, teoretyka i praktyka propagandy, historyka badającego przeszłość na podstawie tak specyficznego źródła, jak prasa, badacza funkcji prasy różnych odłamów partyjnych, a zwłaszcza historyka ruchu robotniczego.

Poucający i ukazujący dynamikę ewolucji myśli klasyków marksizmu jest chronologiczny układ tekstów: od młodzieńczych i niedojrzałych prac K. Marksa, powstałych w warunkach tworzenia teorii socjalizmu i początków rozwoju zorganizowanego ruchu robotniczego, do wypowiedzi W. I. Lenina weryfikowanych w trakcie walki o władzę i rozwoju masowej partii robotniczej, a także późniejszych — odnoszących się do roli prasy w państwie zwycięskiej rewolucji.

Przy lekturze zbioru uderza wszechstronność humanistycznych zainteresowań teoretyków socjalizmu, zwłaszcza W. I. Lenina; zajmowali się oni nie tylko zawartością treściową prasy, ale i takimi problemami, jak cenzura, polityka wydawnicza, kolportaż, drukarstwo, uzasadnienie społecznej klasyfikacji prasy, zasady drukowania w konspiracji, stałe kontakty z czytelnikami, odbiór prasy i skład społeczny adresatów, wielopłaszczyznowe funkcje prasy i prawo prasowe. K. Marks i F. Engels byli przecież także dziennikarzami-publicystami i znajomość wymie-

* Pozycja zawiera wstęp autorstwa T. Goban-Klasa: „Prasa i dziennikarstwo w myśli politycznej Marksa, Engelsa, Lenina”, złożony z dwóch części: *Marks i Engels o prasie* oraz *Lenin o prasie*.

nionych problemów nie była im obca. A o W. I. Leninie T. Goban-Klas napisał we Wstępie (s. XL): „Lenin, chyba w jeszcze większym stopniu niż Marks i Engels, był praktykiem dziennikarstwa — redaktorem i publicystą. Sam zresztą w rubryce zawód podawał: dziennikarz, a w 1921 roku poprosił o przyjęcie go do związku zawodowego dziennikarzy radzieckich. Dorobek publicystyczny Lenina jest ogromny”.

Ukazanie tej wszechstronności możliwe było tylko dzięki dobrej znajomości wszystkich wypowiedzi K. Marksa, F. Engelsa i W. I. Lenina. Dokonujący wyboru znajomością tą w pełni się wykazał, o czym może świadczyć chociażby rozszerzenie bazy źródłowej publikacji W. I. Lenina w porównaniu ze wspomnianym wcześniej wyborem I. Tetelowskiej. Niecisłe jest twierdzenie zawarte w nocie od redakcji, jakoby zbiór zawierał tylko teksty nie włączone do poprzednich wydań, gdyż ok. 35% tekstów W. I. Lenina wykorzystała uprzednio I. Tetelowska. Nie jest to oczywiście żadnym zarzutem w stosunku do autora wyboru, gdyż bez części znanych już tekstów Lenina nie byłoby możliwe ukazanie jego głównych poglądów na rolę prasy i sposób jej funkcjonowania.

Niewielki (1500 egz.) nakład na pewno nie zaspokoi potrzeb czytelniczych; również dystrybucja książki, jak dotąd, ogranicza się do środowiska krakowskiego.

Agata Cichocka